

przypadek winien być więc przestrożą dla producentów pasz i winien wyczulić służbę weterynaryjną na zagrożenia zatruc botulinowych na skalę masową.

Autorzy nie ustrzegli się drobnych potknięć pisząc m.in. botulinizm, a nie botulizm oraz pałeczka, a nie laseczka jadu kiełbasianego. Zresztą jest to dla lekarzy praktyków wybaczalne drobnostka w porównaniu z błędami merytorycznymi, popełnianymi niejednokrotnie nawet przez specjalistów.

Reasumując należy wyrazić uznanie autorom za opis tak poważnego zatrucia krów jadem kiełbasianym, a jednocześnie zachęcić lekarzy terenowych do dzielenia się swoimi spostrzeżeniami z praktyki.

Piśmiennictwo

1. Gościński S., Zenkner J.: Medycyna Wet. 43, 11, 1987.
2. Mierzejewski J.: Botulizm zwierząt domowych i dzikich, PWRiL, Warszawa, 1969.

Adres autora: prof. dr hab. Jerzy Mierzejewski, ul. Wojska Polskiego 5 m 4, 24-100 Puławy

ZBIGNIEW NOZDRYN-PŁOTNICKI, JERZY MURAWSKI*

Mięsak zrębu macicy (sarcoma stromale uteri) u klaczy

Zakład Anatomii Patologicznej Instytutu Nauk Klinicznych
*Klinika Położnictwa i Chorób Rozrodu Instytutu Nauk Klinicznych Wydziału Weterynaryjnego AR,
Al. PKWN 30, 20-612 Lublin

Wśród zmian nowotworowych dotyczących układu rozrodczego u klaczy najczęściej opisywane były dotychczas nowotwory jajnika i pochwy (2, 3). W dostępnym piśmiennictwie nieliczne tylko opisy dotyczą macicy (1, 5, 6). Na podstawie histogenezy nowotwory macicy u zwierząt można podzielić wg klasyfikacji WHO (4) na: nowotwory nabłonkowe, wywodzące się z tkanki łącznej, guzy niesklasyfikowane i zmiany nowotworopodobne. Nowotwory wywodzące się z tkanki łącznej macicy mogą przebiegać w postaci łagodnej jako włókniaki, mięśniaki i tłuszczaki lub w postaci złośliwej jako mięsaki. Mięsaki zdarzają się o wiele rzadziej niż raki i stanowią 5% wszystkich nowotworów złośliwych macicy. Mogą one rozwijać się z tkanki łącznej macicy, z tkanki mięśniaków, z podścieliska błony śluzowej i przydatki naczyniowej. Najczęściej spotykanym mięsakiem macicy u zwierząt jest mięśniakomięsak gładkokomórkowy (*leiomyosarcoma*). Na drugim miejscu należy wymienić mięsaka zrębu (*sarcoma stromale*). Rozrasta się on z komórek zrębu często już w rogach macicy powodując znaczne powiększenie ich objętości.

Brak opisów nowotworów złośliwych wywodzących się z tkanki łącznej macicy u klaczy skłonił do przedstawienia interesującego z punktu widzenia patologii porównawczej przypadku.

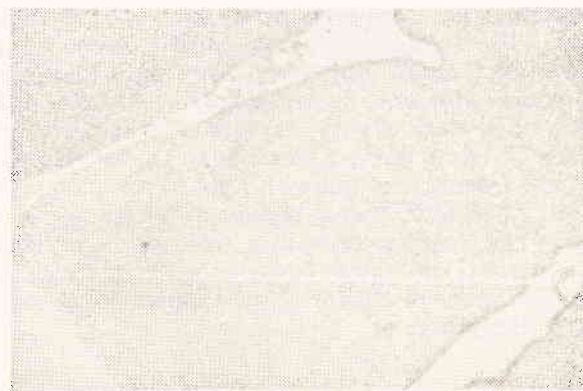
Opis przypadku

Przypadek dotyczył klaczy, maści gniadej, w wieku 2 lat, o typie użytkowym pociągowym. Z przeprowadzonego wywiadu wynikało, iż od 2 tygodni pojawił się w pochwie guzowaty twór, dobrze widoczny przez rozchylone wargi sromowe. Po zasięgnięciu porady lekarskiej w miejscowym PZLZ, polecono właścicielowi dostarczyć klacz do Kliniki Położnictwa i Chorób Rozrodu Wydz. Wet. AR w Lublinie. W chwili doświadczenia klaczy na teren Kliniki zwierzę padło.

Badaniem sekcyjnym stwierdzono obecność wystającego poza wargi sromowe guza wielkości głowy dziecka, który wyglądem przypominał polipowate masy o jędrnej konsystencji, barwy kremowej z licznymi ogniskami krwotocznymi. Po otwarciu jamy brzusznej stwierdzono dużą ilość krwistego płynu wskazującego na skrwawienie wewnętrzne. Jamę miedniczną oraz znaczną część jamy brzusznej wypełniała pęknię-

Ryc. 1. Wygląd makroskopowy guza nowotworowego macicy

Ryc. 2. Rozrost nowotworowy komórek zrębu macicy

ta i zmieniona nowotworowo macica. Zmiany nowotworowe przedstawiały się w postaci guza o nierównej powierzchni i osiągnęły wagę 34 kg (ryc. 1). Guz na przekroju miał barwę szaro-żółto-czerwoną z licznymi wylewami krwi i konsystencją zróżnicowaną od wiotkiej do jędrnej. W pozostałych narządach wewnętrznych nie stwierdzono zmian patologicznych.

Do badań histologicznych pobrano wycinki z różnych miejsc guza, które utrwalono w 10% obojętnym formolu. Wykonane skrawki parafinowe zabarwiono hematoksyliną i eozyną oraz metodą Van Giesona. W obrazie histologicznym utkanie nowotworu stanowiły komórki zrębu macicy różnej wielkości, o skąpej cytoplazmie ułożonej na obrzeżu jąder (ryc. 2). Jądra komórkowe charakteryzowały się różną barwnością i wielkością. W licznych jądrach obserwowano figury podziału. W wielu miejscach guza obok monotonii tkanki czasem widoczny był znaczny polimorfizm komórkowy i nierównomierne skupienie komórek. Nie obserwowano obecności gruczołów macicznych, w niektórych tylko miejscach ledwie widoczne były ich zarosy. W licznych przekrojach guza występowały wy-

lewy krwi. Nabłonek błony śluzowej macicy był w wielu miejscach zachowany, ulegał znacznemu ścięczeniu i pokrywał zmienioną nowotworowo ścianę macicy.

Na podstawie analizy zmian anatomo- i histopatologicznych przedstawiony nowotwór macicy u kłaczy posiada cechy znacznej złośliwości i można określić go jako mięsaka zrębu (*sarcoma stromale*).

Piśmiennictwo

1. Bostock D. E., Owen L. N.: Neoplasia in the cat, dog and horse. Wolfe Medical Publications Ltd, London 1975.
2. Dow C.: J. comp. Path. 70, 59, 1970.
3. Houszka M., Kaszubkiewicz Cz.: Medycyna Wet. 25, 6, 1969.
4. Mc Entee K., Nielsen W. S.: Bull. Wild Hlth Org. 53, 217, 1976.
5. Moulton J. E.: Tumors in domestic animals. Univ. Calif. Press, 1961.
6. Sereda J.: Medycyna Wet. 41, 274, 1985.

Adres autora: dr Zbigniew Nozdrzyn-Plotnicki, ul. Leszetyckiego 6/12, 20-861 Lublin

FIZJOLOGIA I PATOLOGIA ROZRODU ORAZ SZTUCZNE UNASIENIANIE

WOJCIECH NOWACKI, JERZY MOLENDĄ*, TADEUSZ STEFANIAK,
ANNA CHEŁMOŃSKA, MARIA NIKOŁAJCZUK

Izolacja *Haemophilus somnus* z dróg rodnych krów*)

Zakład Immunologii, Immunogenetyki i Prewencji Neonatalnej
Katedry Patofizjologii Wydziału Weterynaryjnego AR, ul. C. Norwida 31, 50-375 Wrocław
*Zakład Higieny Weterynaryjnej, ul. H. Rodakowskiego 6, 51-637 Wrocław

Występowanie *Haemophilus somnus* w zwłokach cieląt padłych wśród objawów zapalenia płuc zostało w kraju potwierdzone bakteriologicznie w 1980 roku (9). Obecny opis po raz pierwszy dokumentuje występowanie tego drobnoustroju w przedsionku pochwy i szyjce macicy krów z obory, w której notowano zaburzenia w rozrodzie przypominające zakażenia dróg rodnych pałeczką *Haemophilus somnus* (8, 11, 12). Infekcje takie były w różnych krajach rozpoznawane bakteriologicznie w przypadkach terenowych (7, 8) oraz wywoływane doświadczalnie (5, 6, 12), w celu zbadania roli tego drobnoustroju w patologii układu rozrodczego krów. Po doszyjkowym zakażeniu jałówek w czasie rui, przed upływem 24 godzin pojawia się zaczerwienienie błony śluzowej przedsionka pochwy i dość obfity wyciek śluzowo-ropny, który utrzymuje się przez około 14 dni. Kolejnej rui towarzyszy ponowne pojawienie się wycieku; jego ilość jest z reguły zwiększona i nasilają się objawy zapalenia miejscowego. Niemal identyczny obraz obserwowano u krów w terenie, m.in. w oborze gospodarstwa K, w okolicy Wrocławia.

Materiał i metody

Opis obiektu: obora w budynku tradycyjnym, więziowa, ściółkowa, licząca 96 sztuk, w tym 89 krów i 7 cielnych jałovic. Zwierzęta rasy ncb, około 15% były to krzyżówki z rasą holsztyno-fryzyjską. Średnia wydajność mleczna wynosiła 4123 litry. W sąsiedztwie obory znajduje się bukiarnia na 240 sztuk. Okres międzyciążowy w latach 1985/86 wynosił średnio 177 dni; wydarzyły się cztery poronienia, jedno w ósmym miesiącu ciąży. Wszystkie cztery krowy przeszły zapalenie macicy.

W latach 1984/85 stosowano oprócz unasienniania krycie naturalne przydzielonym przez SHiUZ buhajem, u którego w trzykrotnym badaniu bakteriologicznym nasienia i wyplączyn napletka, wykonanym w odstępie 2 tyg., nie stwierdzono obecności *Haemophilus somnus*; natomiast surowica tego buhaja wykazywała miano aglutynacyjne 1:32.

Od dłuższego czasu obserwowano u krów w tej oborze wypływy z dróg rodnych, pojawiające się w kilka do kilkunastu godzin po unasiennianiu lub kryciu. Od wszystkich krów pobrano do badań bakteriologicznych wymazy z przedsionka pochwy i zewnętrznego ujścia szyjki macicy oraz krew, w celu oznaczenia miana przeciwciał anti-*H. somnus*, określenia ilości białka całkowitego i jego frakcji oraz stwierdzenia obecności białka HRP (Haemoglobin reactive protein).

Wymazy pobrano od wszystkich krów z okolicy ujść gruczołów przedsionkowych większych i z zewnętrznego ujścia szyjki macicy, dwukrotnie, między 7 października a 18 listopada 1986. Termin pobierania wymazów nie był więc dostosowany do fazy cyklu

*) Praca wykonana w problemie CPBP 05.06., 2.2.1.